

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

НАЦИОНАЛЬНЫЙ ЦЕНТР ТЕСТИРОВАНИЯ

ЭКЗАМЕНАЦИОННЫЕ ТЕСТЫ

по предметам
«КАЗАХСКИЙ ЯЗЫК» и «БИОЛОГИЯ»
для итоговой аттестации

(общественно-гуманитарное направление)

1738 вариант

ФИО _____

Город (область) _____

Район _____

Школа _____ Класс _____

Подпись учащегося _____

2020 год

ВНИМАНИЕ!

1. Данная книжка содержит тесты по предметам **КАЗАХСКИЙ ЯЗЫК** и **БИОЛОГИЯ**.

2. Время тестирования -160 минут (2 ч. 40 мин).

3. Тест по предмету **КАЗАХСКИЙ ЯЗЫК** состоит из трех блоков: «Аудирование», «Лексико-грамматический блок» и «Чтение». По блокам «Аудирование» и «Чтение» Вам предлагается по два текста с пятью тестовыми заданиями с выбором одного правильного ответа из пяти предложенных. «Лексико-грамматический блок» предусматривает 20 тестовых заданий с выбором одного правильного ответа.

4. Тест по предмету по выбору состоит из 40 тестовых заданий: 20 тестовых заданий с выбором одного правильного ответа, 20 тестовых заданий с выбором одного или нескольких правильных ответов.

5. За время тестирования необходимо выполнить тестовые задания по предмету **КАЗАХСКИЙ ЯЗЫК**, затем по предмету **БИОЛОГИЯ**.

6. Все необходимые расчеты можно производить на свободных местах книжки.

7. После завершения тестирования книжка должна быть сдана дежурному.

8. Во время тестирования запрещается:

- *без разрешения выходить из класса;*
- *пересаживаться с места на место;*
- *обмениваться экзаменационными материалами, переписывать;*
- *использовать сведения, раскрывающие содержание тестов и кодов правильных ответов к ним;*
- *пользоваться информационными материалами, электронными записными книжками, калькуляторами, телефонами и др. средствами коммуникации.*

КАЗАХСКИЙ ЯЗЫК

Аудирование

Инструкция: «Внимательно послушайте текст и выполните задания по тексту».

1. «Біз шаншар» салты білдіреді
 - A) екі жастың бірін-бір көріп, тілдесуі
 - B) жігіттің іні-қарындастарына сыйлықтар беруі
 - C) «Бізде ұл, сізде қыз бар» құда болайық деуі
 - D) тағы бір әйелдің тәбәрік сұрауы
 - E) «Босағасы берік болсын» деген ақ бата, тілегі
2. Атбайлардың екінші түрі
 - A) той
 - B) кәде
 - C) жыр
 - D) дәстүр
 - E) өлең
3. Атбайлар дәстүрі бойынша жақын туыстары беретін сый түрі
 - A) көрпе
 - B) байғазы
 - C) тәбәрік
 - D) біз
 - E) кәде
4. Ұрын тойға қатысушылар
 - A) құдағилар
 - B) жастар
 - C) құдалар
 - D) ер азаматтар
 - E) ақсақалдар
5. Мәтін мазмұнына қатысы жоқ нұсқа
 - A) Құдалар түрі
 - B) Ұлттық тәрбие
 - C) Ағайын-туыс
 - D) Салт-дәстүр
 - E) Жас отбасы

Инструкция: «Внимательно послушайте текст и выполните задания по тексту».

6. Орданың екі жағында орналасқан
 - A) екі алты қанат киіз үйлер
 - B) хан шатыры және ханның алты қанат ақ үйі
 - C) сұлтандар мен билерді қабылдайтын бөлмелер
 - D) елшілер мен құрметті қонақтар қабылданатын бөлмелер
 - E) екі он екі қанат үй
7. Мәтін мазмұны бойынша, Орда күзетшілерінің қаруына жатпайтын қару-жарақ түрі
 - A) семсер
 - B) айбалта
 - C) найза
 - D) мылтық
 - E) садақ
8. Үйдің жабынына қолданылатын жабдық
 - A) ақ боз қойдың көктемгі жүні
 - B) ақ боз қойдың күзем жүні
 - C) ешкінің терісі
 - D) жылқының терісі
 - E) түйенің терісі мен жүні
9. Ең таңдаулы киіз үйдің қанат саны
 - A) алты
 - B) он екі
 - C) сегіз
 - D) екі
 - E) төрт
10. Қорғандағы қақпа аузында тұрады
 - A) күзетшілер
 - B) құрметті қонақтар
 - C) кеңесшілер
 - D) елшілер
 - E) уәзірлер

Лексико-грамматический блок

Инструкция: «Вам предлагаются задания с одним правильным ответом из пяти предложенных».

1. Антонимдік жұп берілген қатар
 - A) мөлдір, таза
 - B) баспана, үй
 - C) әдепті, тәрбиелі
 - D) ел, халық
 - E) терең, таяз
2. Ауыспалы мағынадағы сөз тіркесі
 - A) жазық дала
 - B) кең сынып
 - C) алтын алқа
 - D) өткір қайшы
 - E) сыр шерту
3. Үнді дыбыстар қатары
 - A) у, ң, ж
 - B) с, м, т
 - C) р, қ, ш
 - D) м, й, н
 - E) л, г, д
4. Төмендегі буын ретіне сәйкес келетін қатар
Тұйық, ашық, бітеу
 - A) тәрбие
 - B) ынтымақ
 - C) отбасы
 - D) келешек
 - E) дайындық
5. Түбір сөз
 - A) қала
 - B) әнші
 - C) білім
 - D) өнерлі
 - E) таулы
6. Негізгі түбір сөздер қатары
 - A) дәптер, кітап
 - B) ақыл, ақылсыз
 - C) достық, жолдас
 - D) әнші, сазгер
 - E) күйші, әнқұмар

7. Есептік сан есімнің сұрағы
- A) нешінші? қай?
 - B) қанша? нешеу?
 - C) қай? қандай?
 - D) қанша? неше?
 - E) қаншадан? нешеден?
8. Реттік сан есім
- A) оныншы
 - B) он-оннан
 - C) он екі
 - D) ондаған
 - E) оннан
9. Құрамындағы жай сөйлемнің баяндауыштары тең дәрежеде байланысатын құрмалас сөйлемнің түрі
- A) Салалас
 - B) Сабақтас
 - C) Жай сөйлем
 - D) Аралас
 - E) Сұраулы
10. Толымды сөйлем
- A) Абай Тоғжанмен қимай қоштасты.
 - B) – Қайда барасың?
 - C) Өзеннен аулаймыз.
 - D) Ертең келеді.
 - E) – Ертең театрға барасыз ба?
11. Антоним сөздер қолданылған мақал
- A) Көз – қорқақ, қол – батыр.
 - B) Еңбек – бақыттың шырағы.
 - C) Еңбек – ырыстың бұлағы.
 - D) Ер мойнында қыл арқан шірімес.
 - E) Жер – ырыстың кіндігі.
12. Жуан, жіңішке, езулік, еріндік дауысты дыбыстар араласып келген сөздер қатары
- A) аққұтан, бірқазан
 - B) елтанба, аққұба
 - C) әнұран, құрмет
 - D) жұмыс, баспасөз
 - E) үлкен-кіші, мереке
13. Түбірлес сөздер қатары
- A) әннің, әншіні, ән-күй
 - B) әнімен, әншінің, әннен
 - C) әнші, сазгер, күйші
 - D) ән, әнші, әнқұмар
 - E) әнді, әнге, әнсүйер

14. «*Кітап оқыдық*» - сөйлемдегі зат есімнің қызметі
- A) баяндауыш
 - B) бастауыш
 - C) анықтауыш
 - D) пысықтауыш
 - E) толықтауыш
15. Алдағы уақытта болатын іс-қимылды білдіріп тұрған етістікті анықтаңыз
- A) Студенттер Астанаға барады.
 - B) Нұрбол сабаққа кешігіп келді.
 - C) Саяхатшылар тауға өрмелеп шықты.
 - D) Мұғалім сабаққа ерте келді.
 - E) Балалардың концертке жақсы дайындалғаны көрініп тұр.
16. Кезектес салалас құрамалас сөйлемнің жалғаулық шылаулары қатары
- A) және, кейде
 - B) кейде, дегенмен
 - C) бірде, біресе
 - D) я, әйтсе де
 - E) бірақ, біресе
17. Дара анықтауыш
- A) Қолында сарғыш қызыл гүлдер бар.
 - B) Дала жып-жылы болып тұр.
 - C) Біз таудың ең биік шыңына шықтық.
 - D) Олар қыл өтпестей тату-тәтті тұрады.
 - E) Сары жапырақтар жерге түсіп жатыр.
18. Ауыспалы мағыналы сөзі бар мақал
- A) Өтірікші алдымен өзін алдар.
 - B) Жігітке жеті өнер де аз.
 - C) Өнер алды – қызыл тіл.
 - D) Сөз тапқанға қолқа жоқ.
 - E) Тамшыдан тама-тама дария болар.
19. Септеулік шылау қатысқан сөйлем
- A) Біз сабақ туралы сөйлестік.
 - B) Оның ойын кейін білдім.
 - C) Қазір жаңбыр жауып кетсе ше?
 - D) Әрі ойна десең, бері ойнайды.
 - E) Олар кеше ғана келіп кетті.
20. *Баяу ескен жел бірде басылады, бірде жасыл шөптердің басын ақырын ырғайды.*
- Салалас құрамалас сөйлемнің шылауы
- A) қарсылықты
 - B) талғаулы
 - C) ыңғайлас
 - D) шартты
 - E) кезектес

Чтение

Инструкция: «Внимательно прочитайте текст и выполните задания по тексту».

«ЖЕТІ ЖАРҒЫ» ЗАҢ ЖОБАСЫ

Жеті жарғы – Тәуке хан тұсында қабылданған қазақ халқының дәстүрлі әдеп-ғұрып заңдарының жинағы. XVII ғасырда қазақ хандығының ыдырау қаупінің тууына байланысты Тәуке хан елдің ауызбірлігін арттыратын шаралар қарастырып, хандық билікті нығайтуға күш салды. Қазақ қоғамының дамуы мықты билік пен бірлікті қамтамасыз ете алатын жаңа заңдар жүйесін қажет етті. Осы ретте Тәуке хан бұрыннан қалыптасқан дәстүрлі әдеп-ғұрып заңдары мен өзінен бұрынғы хандардың тұсында қабылданған “Қасым ханның қасқа жолы” мен “Есім ханның ескі жолын” одан әрі жетілдіру арқылы жаңа заң жүйесін жасауға тырысты. Үш жүздің игі жақсылары мен билерін жинап, оның ішінде атақты Төле би, Қазыбек би, Әйтеке билер бар, Күлтөбенің басында “Тәуке ханның Жеті жарғысы” деген атауға ие болған заңдар жиынтығын қабылдады. Жеті жарғыға сүйенген қазақ билері ел ішіндегі дау-жанжалдар мен саяси маңызы бар мәселелерді тиімді шеше алды. Жаңа заң жүйесі қазақ халқының өмірлік мәселелерін барлық жағынан қамтыды. Жеті жарғы, қазақтың ұлттық шешендік өнеріне сай, негізінен, афоризмдерден, мақал-мәтелдерден, қанатты сөздерден құралған.

«Жарғы» сөзі қазақша әділдік, шешім деген ұғымды білдірген. «Жеті жарғы» заң жобасында жер дауы, отбасы және неке заңы, қылмыс пен құн дауына, ұрлық-қарлық, тонаушылыққа және куәлік ету мен ант беру рәсімдеріне орай қалыптасып, тұжырымдалған қазақтың ұлттық әдеп-ғұрып заңдары көрініс тапқан. «Жеті жарғыда» қылмысты іс, құқық нормаларына үлкен орын бөлінген.

Жазалаудың ең көп таралған түрі – құн төлеу болған. «Жеті жарғы» бойынша өлім жазасы мен құн төлеуден басқа жазалар да қолданылған.

1. XVII ғасырда хандық билікті нығайтуға күш салған тұлға
 - A) Қазыбек би
 - B) Төле би
 - C) Тәуке хан
 - D) Есім хан
 - E) Қасым хан

2. «Жарғы» сөзінің қазақша ұғымы
 - A) шешім, адалдық
 - B) кішіпейілділік, сыйластық
 - C) әдеп, әдет
 - D) әділдік, шешім
 - E) заң, заңдылық
3. «Жеті жарғы» бойынша көп таралған жазалау түрі
 - A) айыппұл төлеу
 - B) құн төлеу
 - C) жер аудару
 - D) пайызын төлеу
 - E) абақтыға жабу
4. Мәтінде сөз болған *заңдар жиынтығының* қабылданған жері
 - A) Көктөбенің басында
 - B) Қаратау басында
 - C) Күлтөбенің басында
 - D) Алатау басында
 - E) Алтай басында
5. Тәуке хан тұсында қабылданған қазақ халқының дәстүрлі әдеп-ғұрып заңдарының жинағы
 - A) «Есім ханның ескі жолы»
 - B) «Жеті жарғы»
 - C) «Құн заңы»
 - D) «Жер дауы»
 - E) «Қасым ханның қасқа жолы»

Инструкция: «Внимательно прочитайте текст и выполните задания по тексту».

Жыл басы – Наурыз

Наурыз мерекесін халқымыз 22 наурыз күні тойлайды. «Наурыз» парсы сөзі, қазақша аударғанда «жаңа күн» деген мағына береді. Бұл күні күн мен түн теңеліп, күн ұзара түседі. Осы табиғаттағы үндестікті, теңелу күнін «Наурым мейрамы» деп атаған.

Наурыз туралы ұлы жазушымыз Мұхтар Әуезов: «Наурыз – Шығыс халықтарының көбінің мейрамы болған. Солардың ішінде, әсіресе көшпелі түркілер арасында ең қадірлі, ең ұлы мейрам болып саналған. Қыс өтіп, күн шырайы түзелген кезде, Тәңірдей Құдай ел тіршілігіне кеңшілік әкеледі деп есептеген. Сондықтан жазғытұрым, наурыздың кірген күні – жаңалық күні. Ескі ауыртпалықтың барлығы қыспен бірге кетіп, енді жаңа үміт, жаңа тіршілік есігі ашылған күн. ...Қазақ елі ұлыстың ұлы күнін көтеріңкі көңілмен, қуанышпен қарсы алатын еді» деп естелік ретінде жазған. Естелік дегеніміздің себебі 1926-1988 жылдар аралығында Наурыз мерекесіне тыйым салынды. Кеңес өкіметі Наурызды ескі наным-сенім деп тойлауға рұқсат етпеген. Қазақ елі өз тәуелсіздігін алған 1991 жылдан бері қарай Наурыз үлкен ұлттық мереке ретінде аталып өтіледі, ол күндері елімізде демалыс болады. Баяғы салт-дәстүріміз қайта жаңғырып, әр отбасы наурыzkөже дайындап, үлкендер жастарға бата беріп, жылдан аман-есен шықтық деп көріседі.

Наурыздың ең бір кереметі, бұл күні адамдар бір-біріне таныса да, танымаса да сәлем беріп, «Наурыз құтты болсын!» деп айтады.

6. «Наурыз» мерекесін тойлауға тыйым салынған жылдар
 - A) 1922-1987
 - B) 1926-1989
 - C) 1988-1991
 - D) 1921-1988
 - E) 1926-1988
7. «Наурыз» сөзі келген тіл
 - A) парсы
 - B) өзбек
 - C) арап
 - D) түрік
 - E) латын
8. Мерекенің қазақ жерінде кең көлемде тойлануы
 - A) ежелгі дәуір кезеңі
 - B) тәуелсіздіктен кейін
 - C) кеңес өкіметі кезеңі
 - D) тәуелсіздікке дейін
 - E) көшпелі кезең

9. Наурыз мерекесінде атқарылмайтын іс-әрекет
- A) бата беру
 - B) ағайындармен көрісу
 - C) салт-дәстүрді сақтау
 - D) наурыzkөже әзірлеу
 - E) демалмай, шаруа істеу
10. М.Әуезовтің наурыз туралы пікірі
- A) наурыз – көне мейрам
 - B) ең керемет, сыйлы мейрам
 - C) діни мейрам
 - D) көрісу, сәлемдесу мейрамы
 - E) ең қадірлі, ең ұлы мейрам

Тест по предмету КАЗАХСКИЙ ЯЗЫК

завершен.

БИОЛОГИЯ

Инструкция: «Вам предлагаются задания с одним правильным ответом из пяти предложенных».

1. В стержневой корневой системе
 - А) боковые корни отсутствуют
 - В) хорошо развиты придаточные корни
 - С) хорошо развит главный корень
 - Д) отсутствуют воздушные корни
 - Е) главный корень плохо развит
2. Грибы паразиты злаков
 - А) аспергилл
 - В) трутовик
 - С) спорынья
 - Д) пеницилл
 - Е) мухомор
3. Представитель хрящевых рыб
 - А) скат
 - В) щука
 - С) сазан
 - Д) лещ
 - Е) окунь
4. Представитель жгутиковых типа простейших
 - А) инфузория – туфелька
 - В) фораминифора
 - С) лямблия
 - Д) амеба
 - Е) радиолярия
5. Боковая линия характерна для
 - А) иглокожих
 - В) кишечнополостных
 - С) рыб
 - Д) членистоногих
 - Е) земноводных
6. Количество хромосом в зиготе человека
 - А) 46
 - В) 24
 - С) 23
 - Д) 47
 - Е) 48

7. Самая твердая наружная ткань зуба -
 - A) цемент
 - B) дентин
 - C) коронка
 - D) пульпа
 - E) эмаль
8. Пластический обмен – это процесс
 - A) окисления веществ
 - B) выделения из организма вредных веществ
 - C) расщепления веществ
 - D) распада в клетке веществ с освобождением энергии
 - E) образования в клетке веществ с накоплением энергии
9. Признаки, проявляющиеся у гибридов в первом поколении
 - A) гомозиготные
 - B) рецессивные
 - C) альтернативные
 - D) не аллельные
 - E) доминантные
10. Мономеры нуклеиновых кислот
 - A) нуклеотиды
 - B) аминокислоты
 - C) катализаторы
 - D) ферменты
 - E) антитела
11. Бактерии, превращающие перегной в минеральные вещества
 - A) клубеньковые
 - B) молочнокислые
 - C) почвенные
 - D) уксусные
 - E) винные
12. Представитель кистеперых рыб
 - A) латимерия
 - B) севрюга
 - C) рогозуб
 - D) белуга
 - E) сардина
13. Признак плоских червей
 - A) колониальные формы
 - B) железистые клетки
 - C) почкование
 - D) стрекательные клетки
 - E) третий зародышевый листок

14. Повышает артериальное давление
 - A) Тироксин
 - B) Паратгормон
 - C) Альдостерон
 - D) Адреналин
 - E) Тимозин
15. Социальные факторы антропогенеза
 - A) борьба за существование
 - B) искусственный отбор и труд
 - C) естественный отбор
 - D) сознание и речь
 - E) наследственная изменчивость
16. Антропогенный фактор
 - A) хищнические отношения
 - B) кислотность почвы
 - C) паразитические отношения
 - D) космические лучи
 - E) распашка земель
17. Лишайники-биоиндикаторы воздуха, растут в среде
 - A) чистой
 - B) пустынной
 - C) засушливой
 - D) загрязнённой
 - E) влажной
18. Животные, имеющие педипальпы и хелицеры
 - A) речные раки, каракурты, тарантулы
 - B) скорпионы, сольпуги, медведки
 - C) клещи, комары, тараканы
 - D) бабочки, крестовики, креветки
 - E) каракурты, тарантулы, крестовики
19. Во время сердечного цикла желудочки
 - A) сокращаются 0,2 сек, расслабляются 0,6 сек
 - B) сокращаются 0,3 сек, расслабляются 0,5 сек
 - C) сокращаются 0,4 сек, расслабляются 0,4 сек
 - D) сокращаются 0,7 сек, расслабляются 0,1 сек
 - E) сокращаются 0,5 сек, расслабляются 0,3 сек
20. Частное приспособление к условиям среды
 - A) Ароморфоз
 - B) Биорегресс
 - C) Идиоадаптация
 - D) Дегенерация
 - E) Многоклеточность

Инструкция: «Вам предлагаются тестовые задания с одним или с несколькими правильными ответами».

21. Двойное оплодотворение характерно для

- А) цветковых
- В) водорослей
- С) плаунов
- Д) хвощей
- Е) мхов
- Ф) покрытосеменных
- Г) голосеменных
- Н) папоротников

22. Семя однодольного растения состоит из

- А) стебеля
- В) почки
- С) кожуры
- Д) корня
- Е) зародыша
- Ф) плода
- Г) двух семядолей
- Н) эндосперма

23. Хрящевые рыбы

- А) осётр
- В) сазан
- С) окунь
- Д) скат
- Е) химера
- Ф) лосось
- Г) латимерия
- Н) акула

24. Отряд(-ы) класса земноводных

- А) бескилевые
- В) змеи
- С) хвостатые
- Д) черепахи
- Е) чешуйчатые
- Ф) килевые
- Г) безногие
- Н) безхвостые

25. Классы типа кольчатых червей

- A) многощетинковые
- B) жгутиковые
- C) ленточные
- D) малощетинковые
- E) ресничные
- F) саркодовые
- G) пиявки
- H) сосальщики

26. Тип(-ы) нейронов

- A) чувствительные
- B) возбуждающие
- C) тормозящие
- D) центральные
- E) вставочные
- F) двигательные
- G) железистые
- H) мышечные

27. Виды нейронов

- A) синаптические
- B) вставочные
- C) мышечные
- D) двигательные
- E) соединительные
- F) чувствительные
- G) секреторные
- H) структурные

28. Слои стенок сердца человека

- A) энтодерма
- B) мезодерма
- C) эктодерма
- D) эпителий
- E) миокард
- F) плевра
- G) эндокард
- H) эпикард

29. Копчиковая кость у человека, хвостовые позвонки, зачаточные ушные мышцы, аппендикс, третье веко
- A) рудименты
 - B) сравнительно-анатомические ряды
 - C) гомозигота
 - D) гетерозигота
 - E) атавизмы
 - F) гомология
 - G) промежуточные формы
 - H) аналогия
30. Движущие силы эволюции
- A) классификация
 - B) бинарная номенклатура
 - C) наследственность
 - D) искусственный отбор
 - E) естественный отбор
 - F) изменчивость
 - G) репродуктивная изоляция
 - H) конкуренция
31. Подземные видоизмененные побеги
- A) усики
 - B) луковица
 - C) листья
 - D) колючки
 - E) шипы
 - F) клубнелуковица
 - G) почки
 - H) корневище
32. Представители ресничных типа простейших
- A) опалина
 - B) лейшмания
 - C) фораминифера
 - D) инфузория
 - E) диффлюгия
 - F) радиолярия
 - G) валантидий
 - H) бодо

33. Простейшие, передвигающиеся с помощью ресничек

- A) радиолярия
- B) балантидий
- C) амёба
- D) диффлюгия
- E) сувойка
- F) лямблия
- G) опалина
- H) лейшмания

34. Место перехода желудка в двенадцатипёрстную кишку

- A) ободок
- B) аппендикс
- C) привратник
- D) пищевод
- E) рубчик
- F) кончик
- G) тело
- H) дно

35. Гормон поджелудочной железы

- A) паратгормон
- B) тироксин
- C) инсулин
- D) тимозин
- E) адреналин
- F) гормон роста
- G) пролактин
- H) глюкагон

36. Форма изменчивости

- A) популяционная
- B) искусственная
- C) геномная
- D) генная
- E) неопределенная
- F) хромосомная
- G) естественная
- H) модификационная

37. Многоклеточные водоросли

- A) спирогира
- B) диффлюгия
- C) хлорелла
- D) хлорококк
- E) улотрикс
- F) порфира
- G) вольвокс
- H) хламидомонада

38. Ракообразные - объекты промысла и разведения
- A) креветки
 - B) омары
 - C) крабы
 - D) прудовики
 - E) осьминоги
 - F) скорпионы
 - G) кальмары
 - H) циклопы
39. Болезни органов выделения
- A) уретрит, инфаркт, пневмония
 - B) пиелонефрит, цистит, уретрит
 - C) гастрит, уретрит, пиелонефрит
 - D) чесотка, бронхит, энурез
 - E) инфаркт, бронхит, сколиоз
 - F) энурез, гастрит, чесотка
 - G) гипертония, цистит, инфаркт
 - H) цистит, сколиоз, гипертония
40. Главные ароморфозы мезозойской эры
- A) жабры и легкие
 - B) появление семян
 - C) спорообразование
 - D) конечности и хвост
 - E) появление корней
 - F) трехкамерное сердце
 - G) появление цветка
 - H) четырехкамерное сердце

Тест по предмету БИОЛОГИЯ

завершен.